

PRESENTACIÓ

La paraula *mercat*, que deriva del llatí *mercatus*, es refereix al lloc o a la forma de contacte entre persones que compren i venen, fet que el converteix en un punt de referència per a la configuració econòmica i social de les ciutats on es troba. D'aquesta manera, els mercats esdevenen un espai per a la relació social i l'intercanvi, dotats de regles pròpies i regits pel mecanisme de l'oferta i la demanda, que es posa de manifest segons les necessitats i el modus de vida de la societat del moment. Barcelona n'és sens dubte el millor exemple.

A diferència del que va passar a principi del segle XX a països propers com França i la Gran Bretanya, en els quals es va degradar considerablement el conjunt arquitectònic de mercats públics, a causa de la pèrdua de protagonisme de la venda de productes alimentaris al detall, a Barcelona els mercats van mantenir la seva activitat. No solament això, sinó que durant el segle es van reforçar des de l'actuació pública de l'Ajuntament, tot superant obstacles com la creixent expansió de la venda ambulants il·legal dels anys trenta, els greus dèficits d'abastament durant i després de la Guerra Civil espanyola, els canvis de població de l'anomenat *desarrollismo* dels anys seixanta o l'arribada de la gran distribució dels anys vuitanta i noranta.

El llibre que teniu a les mans és molt més que la història dels trenta-tres mercats municipals construïts durant el segle XX i principi del XXI. És la història d'una ciutat viva que ha forjat un model de convivència que encara perdura: acostar els serveis als veïns i veïnes, entre els quals el del mercat. És una forma molt particular d'explicar l'evolució d'una societat diversa i plural, que en canvi té elements comuns que la fan única, perquè fins ara no tenim constància de cap altra ciutat que hagi desenvolupat i mantingut en el temps una xarxa pública de distribució d'alimentació com és el cas de Mercats de Barcelona.

La publicació és fruit del treball d'investigació de més de dos anys, durant el qual hem recollit moltíssima i variada informació que ens ha permès contextualitzar el moment socioeconòmic i polític que va dur a prendre la decisió de construir un nou mercat. És un repàs dels més de cent anys d'història de la ciutat, des del primer mercat construït quan encara Sarrià era un municipi independent, fins als més recents, els de Fort Pienc i la Marina, aixecats al segle XXI.

Un treball que explica com es produí el canvi d'estil arquitectònic dels primers mercats, que abandonaren l'exitosa arquitectura del ferro del segle XIX i es construïren d'acord amb el nou estil modernista; la proliferació dels mercats de carrer, coneguts com a *mercadets* o *mercadillos*, que en la majoria de casos evolucionaren

ren cap a mercats estables; la creació de més de vint mercats entre els anys cinquanta i setanta, tot coincidint amb el creixement urbanístic i demogràfic de Barcelona, en un context polític molt especial i amb un Ajuntament controlat pel règim franquista, i com l'arribada del nou moment polític, a partir de les primeres eleccions municipals democràtiques de 1979, va consolidar un model de ciutat que atorgà als mercats un paper preferent en la configuració dels barris, fins i tot creant-ne de nous.

No hem volgut oblidar els mercats que actualment ja no existeixen, però que un dia van ser importants en alguns espais de la ciutat, perquè aquesta història també s'havia d'escriure: els del Carme, Vallvidrera, la Sagrera, Núria i Port. I encara n'hi ha més, perquè a la part final trobareu un capítol amb un breu resum en què hem recollit informació —creiem que no publicada fins ara— sobre una sèrie de projectes de nous mercats que, per diversos motius, no es van arribar a materialitzar i que haurien donat peu als mercats de la Vinyeta, Infanta Carlota o Santa Gemma, entre d'altres.

Volem agrair molt sincerament la col·laboració rebuda en la recerca d'informació, de documentació i d'històries reals. Moltes gràcies a la Montserrat, l'Eugènia i el personal de l'Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona. Gràcies també a Jordi Morros, Octavi Francesc i Eleuterio Galinsoga per la informació sobre el mercat de Sants; a Maria José Espinosa, del mercat de Sant Andreu; a Xavier Gallifa, del mercat de Felip II; a Enric Figueras, del mercat de la Sagrada Família; a Gabi Barbeta, del districte de Sarrià-Sant Gervasi, per la informació sobre la documentació gràfica del mercat de Sant Gervasi; a Anna Molina, del Born Centre de Cultura i Memòria, per tota la informació sobre l'origen de les fotografies que van formar part de l'exposició sobre mercats; a la col·laboració de Pau Vinyes, del blog *L'opinió andreuenca* de Sant Andreu de Palomar; als tècnics i tècniques dels arxius fotogràfics dels districtes; a la gran família dels mercats, sempre tan apassionada, sobretot a l'hora d'explicar-nos les seves vivències reals, i als companys i companyes de l'Institut Municipal de Mercats de Barcelona, amb els quals compartim feina, amistat i passió pels mercats.

Gràcies a tots, perquè des dels mercats contribuïm a fer de Barcelona una ciutat més amable per viure-hi. I, finalment, a les nostres famílies, per la seva paciència i el seu suport, fins i tot quan necessitàvem aïllar-nos per escriure.

Genís Arnàs i Matilde Alsina